

LBRIS

We know
books

RADU ȚUCULESCU

*Umbră penei
de gâscă*

roman

Ediția a II-a

Prefață de
FLORINA PÎRJOL

Postfață de
SAVU POPA

EDITURA PENTRU ARTĂ ȘI LITERATURĂ
București, 2026

scriitorului în orice epocă. Destinul lui Iță Barabă devine simbolul tuturor celor care aleg să trăiască sub semnul scrișului, acceptând riscul pe care această alegere îl presupune.

Iar „umbra penei de gâscă“ continuă să planeze asupra lor, ca semn al unei vocații care nu poate fi abandonată și al unei fascinații de care nimeni nu se poate elibera cu adevărat.

FLORINA PÎRJOL

CAPITOLUL ÎNTÂI

VINUL URSITOARELOR

Toate spaimele mele de-acum, neliniștea și nesiguranța, toate necazurile mi se trag de la faptul că am învățat să scriu și să citesc. N-aș putea da vina exact pe cineva anume, astea fuseseră semnele la naștere și întreaga familie, mama, tata și doica, pricepură clar gestul meu făcut la vârsta de trei luni, iar doica, o femeie strașnică, mică, bondoacă, rotundă ca un poloboc, dar iute, harnică, având niște ochi vioi, inteligenți, șireți, plătându-i și câteva ore de chef zdravăn când își dădea drumul la glas, făcând să tremure paharele pe tejghea, a întărit cu fermitate cum că așa mi-a fost ursit, soarta mi-era clară, doica fiind singura în stare să audă și să deslușească șușotelile ursitoarelor adunate în jurul unei mese bogate, pline cu mâncăruri alese și vinuri dintre cele mai bune, doar tata fusese crâșmar, și încă unul dintre cei mai cunoscuți din ținut, cunoscut și apreciat pentru calitățile produselor sale, nu-și înșela clienții ori o făcea cu atâta discreție, fără exagerare, încât acestora le producea

chiar plăcere și ieșeau din crâșmă întotdeauna mulțumiți, bolborosind că asta-i singurul adevărat crășmar, altul ca el pe lume nu-i.

Când m-am născut, pe-afară începuse deja să fulguiască, bătea un vânt rece, tăios, care anunța o iarnă grea, dar la mine în cameră era cald, lemne aveam destule, har Domnului, se făcea foc ca să nu-mi fie frig, să nu răcesc, dar și pentru ca ursitoarele să se simtă bine, să li se moleșească gândurile rele și să nu abată decât din cele bune. Ritualul acesta cu ursitoarele avea loc, de obicei, la trei zile după naștere. Tata a fost nevoit, imediat ce mi-am făcut apariția pe lume, să plece dincolo de munți pentru o întâlnire urgentă cu niște negustori greci și n-a admis să se miște un deget fără prezența sa în casă. O fi bine și la trei luni, zicea, păstrăm numărul de trei și nu s-or supăra foarte tare ursitoarele. Din prima noapte s-a întins masa, mama, tata și doica hotărând ca ea să fie acoperită cu bucate și vinuri timp de trei nopți întru îmblânzirea ursitoarelor și câștigarea bunăvoinței acestora. Pe masă se găseau de toate, de la plăcinte umplute cu brânză și varză până la piept de căprioară gătit, după gustul doicii, cu vin, oțet, cuișoare, cimbru, piper și ceapă, smântână și coajă de lămâie. Câte trei căni cu cel mai bun vin din pivnița tatălui, dintr-un butoi anume, de unde nu servea decât pe anumite persoane, știa el când și pe cine. Tot din respectivul butoi duceau în dar persoanelor mai importante și, mai ales, la Castel (obligatoriu) câteva clondire pântecoase de fiecare sârbătoare. În primele trei nopți, în camera mea nu avusese dreptul să rămână decât doica, pe întuneric, fără vreo

lumânare aprinsă. Ea era singura în stare să audă când își fac apariția ursitoarele, să simtă adierile pe care le produc în timp ce se învârt în jurul mesei, să audă șușotelile în privința viitorului meu, bineînțeles după ce vor fi sorbit din cănile cu vin. Eu stăteam cuminte în colțul meu, așa m-a lăudat mai târziu doica. De la ea am aflat cum s-au petrecut lucrurile, cu mici adăugiri din partea mamei. Nu zbieram, nici măcar nu plângeam încetitor, doar mișcam din mâini, nu prea vioi, cred că mă moleșea căldura permanentă, sănătoasă, ce răzbea din sobă, focul fiind întreținut cu grijă de doică. Arătam ca un poloboc mai mititel, după cum zicea ea, rotund și rumen ca o chiftea de-ți venea să muști din mine, nu alta. Se pare că pregătirile atente ale mamei și doicii în privința mesei nu rămăseseră fără ecou.

Ursitoarele își făcură apariția încă din prima noapte, și nu doar o apariție trecătoare, ci s-au așezat comod pe scaune, s-au înfruptat din bucate gustând din fiecare, pieptul de căprioară a fost chiar în întregime înghițit spre bucuria alor mei, iar cănile de vin, golite. Doica a auzit șoaptele lor, dar nu avea voie să destăinuie nimic, nici nu i-a cerut careva să o facă, ea sugerând doar că ar fi bine să pună tata pentru următoarea noapte și o oală cu vin pe lângă cele trei porții din căni, dacă ursitoarele vor – după cum dispăruse vinul, se părea că da – să se mai servească singure. Sugestia a fost pe loc acceptată de tata, știind că face totul spre binele fiului său. Așeză, deci, o oală mare, din lut, plină ochi cu lichidul acela gălbui, uleios, parfumat, lichid care, dimineța, dispărea până la ultimul strop, un nou prilej de

încântare și speranțe pentru toți ai casei. Se descoperiră stropi de vin și pe pervazul ferestrei. Era clar că una dintre ursitoare, probabil cea care depăna firul vieții, s-a dus, la un moment dat, la fereastră să privească cerul, să urmărească stelele, pentru a mai descoperi câte ceva în plus legat de viața mea viitoare. A doua noapte fusese una geroasă, senină, doica fiind obligată să vegheze cu mai multă atenție și asupra focului din sobă. La fereastra respectivă aveam s-o văd deseori stând de vorbă cu bărbatul ei, un munte de om cu mișcări greoaie și vorbă domoală, tăietor de lemne, care-mi povestea tot felul de întâmplări ciudate petrecute în pădure, toate adevărate, dar care pe mine mă făceau să visez zbcuciumat și să tresar spăimos în somn. Doica era găsită dimineața dormind la gura sobei, ceea ce pe mama a cam supărat-o puțin, zicând că nu a fost destul de atentă la șoaptele ursitoarelor și că i-or fi scăpat multe din vorbele lor. Doica o asigură că nu i-a scăpat nimic (oricum, nu avea voie să-i destăinuie niciun cuvânt auzit) și doar în zori, la primul cântat al cocoșului, când ursitoarele își luau tălpășița, se puna și ea să se odihnească. A avea, într-adevăr, ochii umflați din cauza somnului scurt, dar era în fiecare dimineață de o bună dispoziție molipsitoare încât mama o ierta repede și pricepea, din veselia doicii, că treburile stăteau bine în privința soartei mele. A treia noapte era cea mai importantă dintre toate. Masa fu acoperită cu bucate proaspete ce împrăștiau miresme ametoitoare prin toată casa, cu o nouă oală cu vin, una mai umflată, mai pântecoasă decât cea dinainte. Toți

se aflau într-o mare agitație neștiind (și neavând) practic ce să facă decât să aștepte. Eu eram singurul care continuam să dau din mâni și din picioare cu neobrăzată nepăsare. Tata și-a scos mușterii din crâșmă mai repede decât o făcea de obicei și s-a tot învârtit prin camera mea fără vreun rost anume până ce doica i-a spus, cu autoritate, să iasă, deoarece se apropie noaptea și nici el, nici mama nu au ce căuta acolo. Ba nici măcar în dreptul ușii nu au voie să stea, ci cât mai departe, în patul lor și cu plapuma trasă peste cap, dacă se poate. Aluzia cu plapuma fusese o mică răzbunare nevinovată a doicii pentru dramul de neîncredere arătat de mama după ce o găsisse dormind dimineața la gura sobei.

Ai mei au ascultat fără crâcnire de ordinele doicii și chiar dacă și-au tras plapuma peste cap, n-au reușit să adoarmă toată noaptea. Fusese, din nou, una senină, după ce toată ziua ninsese domol. Odată cu apariția zorilor, ai mei au năvălit în cameră. Doica era trează, se afla lângă patul meu. Stătea cu spatele la mine acoperindu-mă complet și zâmbea misterios. De pe masă dispăruse totul, doar blide și căni goale, semn că ursitoarele făcuseră un ospăț pe cinste. Era o primă licărire de speranță în inima părinților mei. Doica zâmbea în continuare misterios, cu subînțeles, semn că auzise, de data asta, deslușit, tot ce se vorbise. Au așteptat toți trei într-o liniște desăvârșită să mă trezesc. Nu se auzeau decât trosnetul lemnului și dansul flăcărilor din sobă. Mama mi-a mărturisit mult mai târziu, cu oarecare rezerve însă, nemaifiind tocmai sigură,

că se auziseră atunci, în perioada de așteptare, și câteva sughițuri înăbușite ale doicii. În sfârșit, personajul principal, adică eu, se trezi și începu să dea vioi din mâini. Cu deosebită solemnitate, doica apucă talerul pregătit din timp și se apropie de mine, urmată cu atenție încordată de ai mei care-și țineau răsuflarea. Pe taler se găseau un mic ciocan, o cană, câteva boabe de grâu uscat, un ban, un fluiet, o bucată de pânză. Doica se aplecă asupra mea, oprind talerul în dreptul mâinilor în așa fel încât eu să pot apuca ori atinge ceva din cele aflate acolo.

Și atunci s-a petrecut grozăvenia! Mama tăia se cu o zi înainte o găscă pe care ținea neapărat să o pregătească pentru ultima masă a ursitoarelor. Ideea se dovedise fericită, căci găscă dispăruse împreună cu celelalte bucate, deci gestul mamei fusese apreciat.

În timpul jumulitului, prin casă se împrăștiară pene și, nu se știe cum, una căreia nimeni nu-i acordase nicio atenție se lipise de marginea talerului. Eu am întins o mână și am apucat-o hotărât, fără nicio ezitare, apoi mi-am vârât-o sub bărbie. Începui să mi-o răsucesc acolo cu multă sârguință încât mi-am produs un gădilat strașnic. Mă apucă un râs grozav, nu mă mai puteam opri, chițăiam ca un șoricel fericit vârât într-un cașcaval. Reacția doicii a fost promptă. Parcă atâta aștepta. S-a pus și ea pe râs, cutremurându-se din tot trupul mic și dolofan, făcând să salte obiectele de pe taler. Ai mei rămaseră încremeniți de uimire. Ne priveau derutați pe amândoi, neștiind ce să creadă. Era o scenă la care nu se așteptau și pe care nu puteau s-o priceapă.

Când, într-un târziu, hohotele se mai potoliră (ale mele continuând pe același ton), tata lansă un oftat adânc, eliberându-se din încordare, dar care-i desenă pe față o expresie nu tocmai mulțumită. Am înțeles, zise el cu neascunsă ciudă, copilul ăsta se va face popă. Mama tresări. Privi întrebător spre doică. Ea știa adevărul, doar ascultase vorbele ursitoarelor. Nu avea voie să scoată un cuvânt în această privință. Îi răspunse mamei prin priviri semnificative și, mai ales, prin chicoteli și sughițuri, înăbușindu-și vorbele, dar mamei îi fu de ajuns. Totul era clar. Era așa cum ghicise tata. Pentru ea, asta însemnă o veste extraordinară. Un viitor asigurat pentru fiul ei. Lipsa obligațiilor materiale față de stăpânire, adică anularea birurilor, respectul oamenilor, cel puțin atunci când ești de față, pentru că, mai devreme ori mai târziu, toți au nevoie de popă. Parcă de crășmarul-negustor nu au toți nevoie, părea să răspundă tata printr-o expresie a feței morocănoase, nemulțumită, lipsită de entuziasm și încântarea vădită a mamei. Fusese o scenă mută, nu-și exprimaseră niciunul părerile, doica Dola înțelesese exact cum se simțise fiecare. Eu continuam să râd în hohote ascuțite, răsucindu-mi pana sub bărbie până ce doica mi-o smulse din strânsoarea mâinii devenind, dintr-odată, foarte fermă și gravă. Dacă-l mai lăsăm așa, uitând de el și gândindu-ne la tot felul de prostii, zise ea, copilul ăsta poate crăpa de atâta râs. Momentan văd că-i ud tot și nici nu-i pasă! Trebuie să-l schimb că poate răci, iar până ajunge el mare... mai curge apă destulă pe Zalda! Cu ursitoarele am încheiat-o.

Acu' mai aveți și alte treburi decât să stați și să vă holbați la ăsta micu. Pana buclucașă o luă mama spre păstrare. Avea să ajungă, în cele din urmă, o amintire. Un obiect la care se va uita uneori cu nostalgie și va ofta adânc, un oftat care va însemna și o dâră de regret, dar numai o dâră. Nici amărăciune, nici tristețe, doar un palid regret că, în cele din urmă, n-a fost să fie chiar așa cum a înțeles ea atunci, după a treia noapte petrecută de mine și doică alături de ursitoare. Eu însă am ajuns să înjur vârtos pana aia nenorocită lipită, dracu' știe cum, de taler. Toate mi se trag acum numai din cauza ei.

Când m-am născut, Prințul avea cinci ani. Se juca cu câinii de vânătoare, asta fiind joaca sa preferată. Reușea să-i stăpânească, să le ordone. Ce-i drept, câinii fuseseră bine dresați, nu de el, bineînțeles.

Pădurea cobora aproape până la malurile Zaldei. Cobora de pe burta unui deal. Era deasă, întinsă, nu știam până unde se întinde exact, dar știam că tăietorii au de lucru serios, nu se pot plânge. O pornea de pe malurile Zaldei, parcă adăpându-și primele rădăcini din apa curată, învolburată, având și hablăuri adânci, bogate în pește. În pădure găseai ciuperci de toate soiurile, în funcție de anotimp, vânat și tufe cu mure sălbatică, asta pe margine, aproape de apă. Ciuperci și mure puteai culege fără teamă. Cu vânatul era altceva, nu putea vâna oricine așa, după cum îl tăia capul, pădurea, cât era ea de întinsă (acoperea dealul și o pornea, larg, spre orizont) era proprietatea celor de la

Castel și doar unii din afara lui, după cum înțelegeam eu, aveau dreptul să-și descarce puștile de vânătoare. Tata nu-și făcea probleme din cauza asta, avea oamenii lui care-i aduceau vânat pentru bucătăria crâșmei, vânat rezervat pentru oaspeți mai de seamă. Cu mâncarea, în general, nu-și băteau, ai mei, capul. Fasolea era la mare cinste (nu o refuza nimeni) cu un cârnat prăjit ori o bucată de slănină rumenită, cu ceapă dată prin ulei încins sau untură. Cartofi se găseau de asemenea. O zeamă de cartofi cu costiță și tarhon acrită cu oțet din mere făcea bine după un număr prea mare de câni cu vin. Mai era peștele prăjit, rar, ce-i drept, și budinca mamei, cunoscută și recunoscută drept excelentă de către toți care o gustau. Mă simt obligat să fac o precizare în privința crâșmei tatălui meu. Nu era ceea ce se cheamă o crâșmă oarecare, murdară și mirosind a acreală, ci aproape un han având și trei camere de închiriat celor ce doreau să poposească la marginea orașului nostru pentru o noapte sau două, mai ales în zi de târg. Trei camere curate, fără ploșnițe ori purici.

Azi e un han în toată puterea cuvântului, cu prăvălii, grajduri și numeroase odăi pentru găzduire. Dar... la ce-mi folosesc ele acum!

Să revin la budinca mamei, atât de apreciată de consumatori. Tocmai în cazul respectivei budinci am avut eu prima mea inițiativă. Ca să fiu sincer, nu a fost pe de-a-n-tregul ideea mea... Un păpușar, prezent într-una din zile în crâșma noastră, după ce gustă din budincă și după ce plescăise satisfăcut, exclamă, e bună, n-am ce zice, dar și mai

bună ar fi cu un strat de spumă deasupra, făcut din albușuri de ouă bătute și amestecate cu zahăr pisat. Păpușarul se lăuda că strămoșii lui se trag din Italia, țară pe care o vizitase și el învățând arta de-a mânuii păpușile și a face măscări. Era un obicei, se pare, al actorilor ambulanti să-și găsească strămoși în Italia așa cum va susține, mult mai târziu, Bechi, poreclit Italianul, care poposise deseori la hanul meu împreună cu întreaga sa trupă zgomotoasă și veșnic binedispusă.

De câte ori avea ocazia și prindea pe câte unul care încă nu auzise de el, se prezenta drept Leone, chemându-l de fapt, Ilie... La spuma din albușuri de ouă (replica păpușarului o auzisem eu, aflat prin apropierea mesei), îmi venise ideea să adaug un pumn de mure acrișoare ce se găseau din belșug pe malurile Zaldei, la marginea pădurii care creștea parcă de pe malurile acelea și nu se mai sfârșea. Mama a râs la început când mi-a auzit propunerea, ce te bagi tu unde nu te pricepi, vezi-ți de joacă, până mai ai timp, în curând te duci să-ți faci ucenicia, să înveți buchile. Eu am asigurat-o că așa voi face, ca să nu o supăr, cu toate că prea convins nu eram, dar o rugasem insistent să încerce și noua rețetă, dacă n-o fi nimic de capul ei s-o azvârle la gunoi și să uite de ea. Doica Dola m-a susținut, fă-i hatârul băiatului că doar n-o fi foc, așa că mama îmi îndeplini dorința, convinsă fiind că va veni un nou prilej să râdă de mine și, mai ales, să mă determine să renunț la asemenea preocupări care nu erau folositoare viitorului meu. Produsul fu însă excelent, toți în frunte cu doica și cu

mama, toți recunoscuseră superioritatea budincii cu mure. O aromă nouă, o mireasmă ce-ți amintea de prospețimea frunzelor și a ierbii. Gustul acrișor al murelor contrasta cu dulceața budincii, și, astfel, ea avu un succes și mai mare decât îl avusese până atunci. Ce să spun, succesul însemna și câțiva bănuți în plus din care îmi primeam, de data asta, și eu o parte. Bănuții îi adunam într-o pungă din piele de porc pe care o ascundeam, habar n-am de cine și de ce, într-un dulap. Culesul murilor nu era o treabă tocmai ușoară, te puteai zgâria binișor pe mâini, ceea ce nu se întâmpla cu mine decât arareori.

Uite, acum, din prea mare avânt și prea mare bucurie că am descoperit un mănunchi de fructe mari, cărnoase, de un negru strălucitor taman în mijlocul unei tufe enorme, îmi vâr picioarele printre rugi de parcă ar fi iară și simt țepii cum mi se agață de piele, ceea ce mă face să scot un țipăt ascuțit mai mult de surpriză și necaz decât de durere, dar nu renunț la mure, culeg tot mănunchiul acela atrăgător și îl depun în coș cu grijă. Atât îmi mai lipsea ca să-mi fac plinul. Las coșul jos lângă tufă, îmi privesc zgârieturile de pe picioare care sângerează puțin și mă hotărâsc să fac o baie. Zalda e aici, la un pas de mine, afară e cald, arde soarele și eu put a transpirație. Oricum aveam de gând să fac o baie. Dezbrac cămașa și nădragii, calc peste pietrele lunoase, rotunde ori ascuțite, fără probleme, sunt de mic obișnuit cu ele. Mă scufund în apă, tremur puțin simțind-o rece, mai rece decât aerul de afară. Așa e la început, în primele secunde, deja m-am obișnuit, nici nu poate exista

ceva mai bun decât o bălăceală în apa Zaldei după ce ai hălăduit prin pădure. Fac bulbuci în apă, sar pe loc, mă scufund cu ochii deschiși sperând să zăresc vreun pește ori altă vietate ceea ce, bineînțeles, nu se întâmplă, dar e interesant de privit în apă, totul se mișcă, se îndesește și e o tăcere misterioasă care-ți astupă urechile și-ți taie respirația. Cum dracu să respir sub apă? Doar dacă ai ține în gură un pai, o nuia de alun scobită în mijloc... ies la suprafață, respir adânc de câteva ori lovind apa cu palmele, apoi încerc să fac bulbuci cu gura și reușesc mai mult niște răcnete gătuite, care se prelungesc până în mijlocul pădurii.

Care mijloc? Habar n-am unde i-o fi mijlocul, e o pădure deosebit de mare, auzisem că sunt de fapt mai multe, se continuă una dintr-alta iar începutul se află pe malul Zaldei. Noi ne găsim pe celălalt mal, dincolo de pădure, și mă întorc păstrându-mi deasupra apei doar capul, continuând să bolborosesc și să mișc mâinile ca și cum aș înota, însă picioarele-mi ating fundul, chiar mi-s îndoite de la genunchi, mă întorc și zăresc în depărtare casele orașului, dincolo de câmp. În câmpul acela se pot prinde iepuri, niște șoldani grași și gustoși. Asta, dacă faci o capcană pe măsură. Urecheatule, urecheatule, cum te-aș mai prinde eu și ce-aș mai face din cărnita ta trandafirie, bolborosesc împrăștiind mici bulbuci în jurul gurii, apoi mai scot un chiot și mă hotărâsc să pornesc înot contra curentului. Nu curge apa nici aici prea tare, ba chiar ai impresia că stă pe loc, dar e numai o impresie, de înotat în susul ei e greu, obosești repede. Mie îmi place, fac eforturi grozave, dau

din brațe ca o morișcă și am impresia, după cât mă obolesc, că am făcut cel puțin câteva sute de metri. Când mă opresc constat că n-am înaintat mai mult de câțiva. Ia să vedem câți metri fac azi, după o asemenea recoltă de mure trebuie să am succes, să am o izbândă și la înot. Nu apuc să ridic brațul drept, că aud lătrat furios de câine dinspre pădure. Întorc capul. Continui să rămân în apă până în brâu. Apar câțiva ogari în goană, unul se aruncă asupra cămeșei, altul înhață nădragii, ceilalți latră furioși învârtindu-se pe mal, holbându-se la mine gata să intre în apă. Am încremenit. Primul gând a fost să mă scufund. Mai bine să stau nemișcat. Nu le este, cred, prea clar ce zăresc deasupra apei. Dacă m-aș mișca, poate se aruncă și asupra mea așa cum s-au aruncat asupra hainelor. O să-mi sfărtece cămașa și nădragii, nenorociții aștia... Aud tropot de cal și-l zăresc venind în goană. E Prințul. Nu m-am întâlnit cu el niciodată până acuma, dar nu poate fi altcineva. Calul e de rasă, din grajdurile de la Castel, negru, strălucitor cu o coadă bine periată, cu stea albă în frunte... Așa-s caii pursânge. Prințul trebuie să aibă în jur de 13 ani. Din cauza fricii sau mai degrabă din cauza emoției, nu-mi pot da bine seama ce ochi are. Deslușesc că poartă pe cap un soi de pălărie turtită pe o ureche, o mantie scurtă, maronie, lungă până pe pulpe, cizme lustruite... Cred că are și o pușcă de vânătoare. Mi-am vârât și gura sub apă, doar nasul și ochii mi-s de văzut.

— Huuu, javrelor, ăsta vă e iepurele!?! răcnește Prințul, arătându-se la fel de furios ca și câinii pe care-i ceartă.